

Н. ЩЕРБИНА

ВІРШІ ДЛЯ ДІТЕЙ

Для дітей дошкільного
та молодшого й середнього
шкільного віку.

Н. Щербина

Nykyfór Shcherbyna

THE BLUE BELLS

Poetry for Children

The DAYBREAK publishing

New York ■ 1969

НИКИФОР ЩЕРВИНА

ПРОЛІСКИ

Вірші для дітей

Видавництво „СВІТАНОК”
Нью-Йорк ■ 1969

Обкладинка й малюнки
мистця *Миколи Бутовица*

Cover and Illustrations
by MYKOLA BUTOVYCH

Авторські права застережено
All rights reserved

ПРОЛІСКИ

Веснянка

Розтанули сніги,
Стікають на луги,

Весна, весна прийшла,
Квіток нам принесла!

Лунає у садку
Зозулине „ку-ку”.

Малята в ліс ідуть,
Де проліски цвітуть.

В намиста сині скрізь
Прибравсь весняний ліс.

До квітів із села
Спішить прудка бджола.

А над гуртом малят
Пісні пташок дзвенять:

„Весна, весна прийшла,
Нам радість принесла!”

БЕРИВІЗ

Веснянка

Лине пісня, мов дзвіночок,
Розійшлась луною скрізь.
Чий то дзвонить голосочок:
„Покинь сани — візьми віз!”

То віщун весни завзятий —
Жовтогрудок-беривіз
Про весну почав співати:
„Покинь сани — візьми віз!”

Гомінкий струмок гойдає
Напівсонний верболіз.
Над селом, над сизим гаєм:
„Покинь сани — візьми віз!”

Дивну пташку бачать люди,
Схвилювалися до сліз:
„Вже весна!” І землю будить:
„Покинь сани — візьми віз!”

26 лютого 1944,
Львів.

НА ВОЛЮ

Пісня

Виходьмо дружно з хат на волю —
До лісу, луків і річок,
Де сяйво, пахощі навколо,
Де співи радісних пташок.

Під дзвін пісень
Ясніє день
І пестить нас
В розкішний час.

Ми любим степ, ми сонце любим,
Ми любим гори і моря.
Пташок і звірів ми голубим,
Серця в нас радістю горять.

Під дзвін пісень
Ясніє день
І пестить нас
В розкішний час . . .

Ми перейшли кряжі зелені,
Пливем по озері між скель,
Де ходять кози та олені,
Де з вітром бореться орел.

Під дзвін пісень
Ясніє день
І пестить нас
В розкішний час .

СОЛОВЕЙКО

Раненько-вранці жвавий соловейко
На вишенці співає веселенько,

Де сонечко на росах, коло хати,
Вже починає самоцвітом грати,

А на пахучі китиці бузка
Впадає зграйка бджілок гомінка;

Усе цвіте рожево, червінково,
Навколо чуєш тільки тепле слово,

Немов ніде ні злочинів, ні воєн,
І світ увесь добра та щастя повен,

Веселі всі — великі і малі,
Усе живе раює на землі!..

Коли б насправді так воно було
І між людьми́ навіки зникло зло!

1958.

ЛІТО

Ой, настало літо,
Ця пора свята,
Із трави і квітів
Килими спліта.

Зацвіли троянди,
Соняшник цвіте.
2. Бджілок рій гуде.
1. Вколо, де не гляньте, —

Коло хати рожі,
Півники й зірки,
Хмелик на горожі
Зацвіта п'янкий.

В ріках, по долинах,
Плинуть золоті
Рибки-синьоспинки
У ясній воді.

Діти, мов качата,
Хлюпають, кричать;
Тут пасуть дівчата
Табунці качат.

Скільки сяйва, скільки
Сонця навкруги!
Дзвонять перепілки
У степи й луги.

Вистигла пшениця
Колосом шумить, —
То зігне колінця,
То устане вмиль.

А дарунки літа —
Дині запашні
Жилочками світять,
Сяють, як в огні.

Палко і надхненно
Грають угорі
Коники зелені
В тихі вечори...

Ой, настало літо,
Ця пора свята,
Із трави і квітів
Килими спліта.

*Вінниця,
1943.*

М Е Т Е Л И К

Метелик жовтий з білими цятка́ми
Попав зненацька в павукову сіть.
Він крильми бив, борсався із нестями
І кликав побратимів: „Поможіть!”

З кубла свого похмурий павучище
До жертви насторожено підбіг.
Метеличок метавсь то вбік, то вище,
Збиваючи напасника із ніг.

Побачив Петрик бій у павутинні
І визволив метелика: „Лети,
Де незабудьки і дзвіночки сині,
Де медом пахне сонях золотий.”

1960.

ПІСНЯ НОВАКІВ

Ми орлята й жовтодзюби,
Ми пластові новаки.
Ми своєю Вітчизну любим
І народ наш витривкий.

Ми шануєм вихованців,
Старших віком та батьків,
Идем на працю рано-вранці, } Двічі
То в мандрівочки гірські.

Будем чемні і зразкові
Вдома, в мандрах, в грі орлят;
В кожному ділі, в кожному слові —
Правда, чистота і лад!

Красно вмієм все робити,
Добре діло — день-у-день!
Манить мрією повите } Двічі
Покликання молоде.

Все на світі хочем знати,
Таємниці гір, долин,
І чужі розбити грати,
Бути смілі, як Орли!

Всі шляхи грядуть ясними,
А один із них такий:
В небі горді літуни ми, } Двічі
На морях ми — моряки.

Щиро служим Україні,
А в бурхливій, грізній дні
Станем в лави ми єдині
До звитяжної борні.

Вільний літ наш соколинний
Заповзятий і прудкий.
Ми орлята України, } Двічі
Ми майбутні вояки. }

1946.

М А Л Я

Гуляє в полі променистім,
Милуючись на світ,
Маля, мов янгол, чисте,
Вишневий ясноцвіт.

Вітрець ясне його волосся
Ворушить жартома.
Воно ж всміхнулось росам,
Волошку обійма.

Воно очима голубими
Пташиний ловить літ.
„Знімуся з ними!” —
Гукає вслід.

К Р А Ю Р І Д Н И Й !

Пісенька

Краю рідний! Мій далекий Краю!
Як без тебе гірко в чужині!
Хоч у сні тебе я привітаю,
І побачу тільки в сні.

Полетів би я бузьком до тебе
І углядів би твої поля,
Де ліси, річки й високе небо,
Де я хлопчиком гуляв.

Та не маю крилець долетіти
До степів, гаїв і рідних хат,
Де цвітуть пахучі, ніжні квіти,
У цвіту буяє сад.

*Трентон,
1950.*

ДО ШКОЛИ

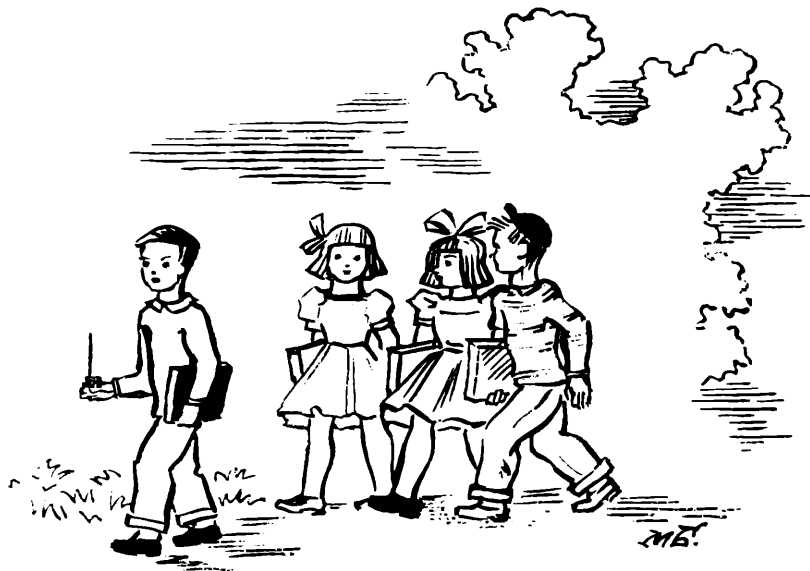
Пісня і деклямація

Я сьогодні йду до школи,
Вже нові настали дні.
Поможи, щаслива доле,
Бути вченому мені.

Я прийду до школи вчасно,
До науки там візьмусь,
Я навчусь писати красно
І читати научусь.

Я — школяр. Іду до школи.
Ждав науки скільки літ!
З книг пізнаю все навколо,
Україну й цілий світ.

Я сьогодні йду до школи
В товаристві школярів! . .
Ясне сонечко над полем,
Ясне сонце в букварі!

О С І Н Ї

Мелодеклямаційний
в і р ш

У садочку айстри,
Спів глухий оси
Та синиць чорнастих
Тихі голоси.

Через ріки сині
Й золоті гаї
Лине птах осінній
У чужі краї.

Пропливла лелека
Над своїм селом,
Шле уклін здалека,
Граючи крилом.

Гуси в ласці щирій
Гелґотять: „Привіт!
Летимо у вирій
У далекий світ.

Линем з України
До ясних обнов,
Щоб нової днини
Прилетіти знов...”

Огнебарвне листя
Падає на діл.
Сивій галці сниться
Люта заметіль...

В'януть білі айстри,
Мовкне спів оси
І синиць чорнастих
Тихнуть голоси.

*23 вересня 1948.
Мікгаузен, Баварія.*

ПАВУЧКИ

Вже осінь листя золотить,
Жаріють яблука на вітах,
Пташина згряя ген летить
Шукати десь нового літа.

У чистім небі — там і тут,
У тихім, соняшнім паланні
Легкі кораблики пливуть
В краї далекі і неznані.

То — павутинні кораблі,
А з ними павучки-стерничі;
Біліють щоглики малі,
Мов на блакиті срібні свічі.

Мережать небо цілий день,
Пливуть, пливуть вночі і вранці...
Куди ж, куди ви пливете,
Чарівники-повітроплавці?..

Летіть!.. А блиснуть між гаїв:
Дніпро ясний, ставочки сині, —
Пошліть з летючих кораблів
Привіт незборній Україні!

1944.

ЗАЙЧИК

Ніч. Мороз. Пливуть хмарки прозорі.
Тихо. Гори снігу навкруги.
В піджмурки гуляють ясні зорі,
Місяць сипле срібло на сніги.

Зайчик вибіг з нірки погуляти
По пухкому, срібному снігу:
„Хочу я у полі пострибати,
Поганяю мишок у стогу.”

Зайчик нумо гратися у сніжки.
А ялинка шепче наздогін:
„Ти поб'єш свої маленькі ніжки,
Краще йди у гості до ялин.”

І шмигнув стрибайчик під ялину.
Став на лапки, вгору вушка звів...
А вгорі звабливий місяць линув,
Срібну стежку зайчикові плів.

*Харків,
1942.*

П Т А Ш К И

На річках закови,
А лапатий сніг
На ліси й діброви
Білим пухом ліг.

„Мамо, де зозулі,
Жовни й солов'ї?”
— Десь співають „люлі”
Дітонькам своїм.

„Де шпаки веселі,
Щиглик-немовля?”
— У чужій оселі,
Де цвітуть поля.

„Чи коли прилинуть
В світлий, теплий день
Привітать хатину
Дзвонами пісень?”

— Як струмок омис
Стежечку твою,
Перший засиніс
Пролісок в гаю, —

Прилетять щасливі
Друзі всі твої:
Щиглі воркотливі,
Жовни й солов'ї.

С Н І Ж И Н К И

Хороводна, танкова
і мелодеклямаційна
п і с н я

Ми сніжинки, порошинки
Ми легкі,
Ми літаєм і кружляєм
Круг ялинки
І горбків.

Ми шугаєм понад світом,
Пухові,
В сонці сяєм понад гаєм,
Наче квіти
Снігові.

То мандруєм дружно й швидко
По землі.
Загарцюєм, завихрюєм —
Аж не видно
В сивій млі.

Ми, сніжинки, шлем пухинки
На лани.
Любим бурю сиву й хмуру,
І ялинки
Тихі сні.

Н*Б*К*А*

ЯЛИНОНЬКА

(дитячий хор)

СЛОВА Н. ЩЕРБИНИ
МУЗ. І. СОНЕВИЦЬКОГО

Allegretto

ХОР

ф-но

І. Я -- ли-нонь-ка, я -- ли-нонька цу - кор--ка--ми ряс -

на, як зі-ронька, як зі-ронька, блис--ку--ча та яс-

Я Л И Н О Н Ь К А

Танкова і хороводна
п і с н я

Ялинонька,
Ялинонька,
Цукорками рясна,
Як зіронька,
Як зіронька,
Блискуча та ясна.

У яблуках,
В корабликах,
В свічках уся гориш.
На гілочці
По білочці,
І прянички, і книш.

Тут зайчики -
Стрибайчики
І качечка : „кря-кря!”
Край шнурика
Бандуронька,
Клепало косаря.

Горішечки
Завбільшечки,
Як в хлопчика кулак.
В жупанчику -
Красавчику
Із шаблею козак.

Тут півники
Та рибоньки,
Там вовк: „гу-гу! гу-гу-у!”
Он совище -
Страховище,
Ось пугач злий: „пу-гу-у-у!”

Та сміливим,
Допитливим
Потвор не страшно тих.
Даруночки -
Пакуночки
Для нас! Візьмімо їх!

Грайливенькі
Сопілоньки,
Цяцянок цілий віз
В метелицю,
В хурделицю
Нам Дід-Мороз привіз.

Ялинонька,
Ялинонька,
Цукорками рясна,
Як зіронька,
Як зіронька,
Блискуча та ясна.

У З И М К У

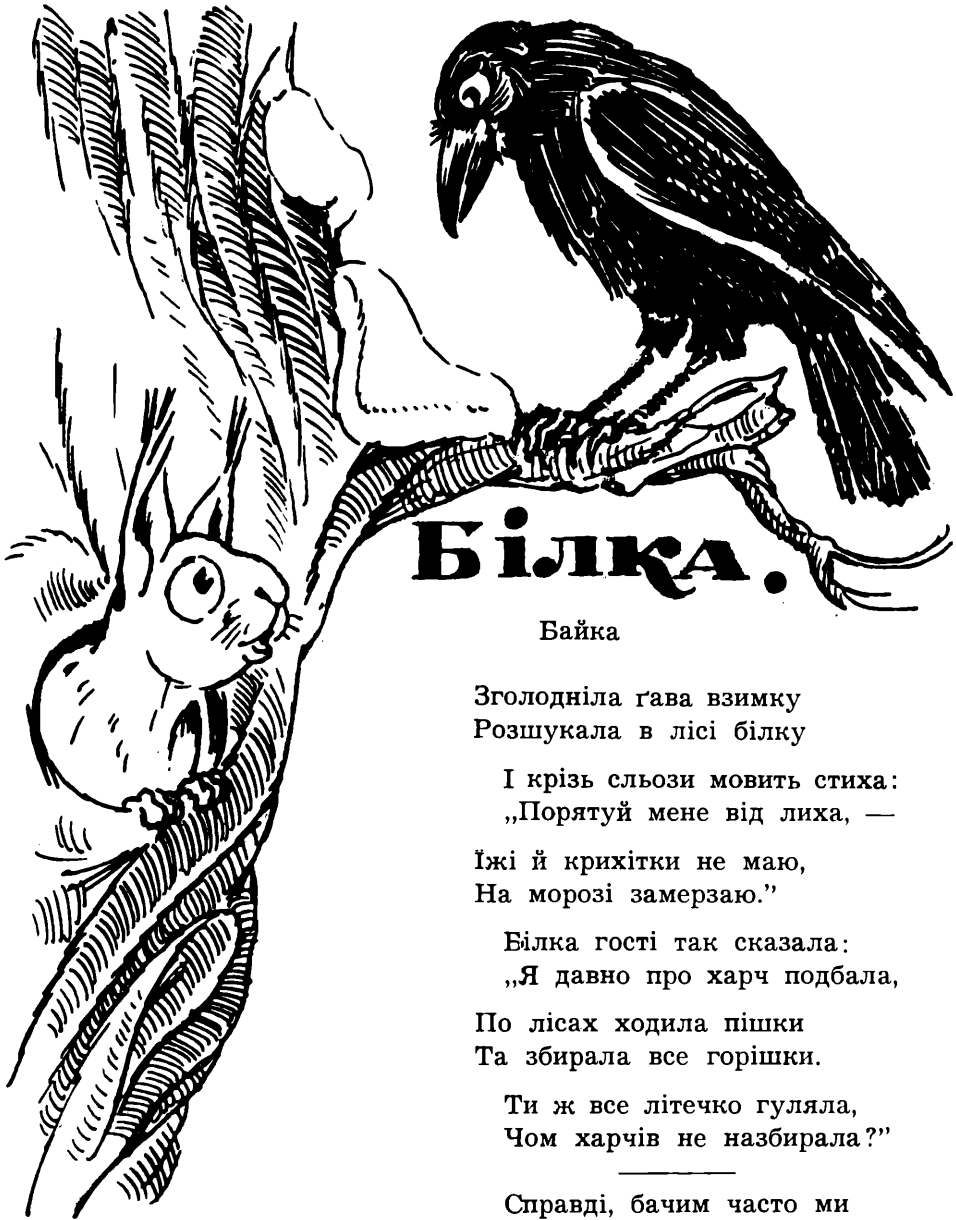
Для хору
і мелодеклямації

Ми зробили гору,
Гору снігову
Край села, край бору,
На льоду-ставу.

Гей, летіть, санчата,
Швидше за вітрів,
Швидше за крилатих
За гірських орлів!

Діти України —
Смілі козаки
Йдуть крізь хуртовини,
Буревій рвучкий;

Борють всі завади,
Всі страхи́ загроз!
Дітваків завзятих
Не бере мороз!

Білка.

Байка

Зголодніла гавя взимку
Розшукала в лісі білку

І крізь сльози мовить стиха:
„Порятуй мене від лиха, —

Їжі й крихітки не маю,
На морозі замерзаю.”

Білка гості так сказала:
„Я давно про харч подбала,

По лісах ходила пішки
Та збирала все горішки.

Ти ж все літечко гуляла,
Чом харчів не назбирала?”

Справді, бачим часто ми
Гав таких і між людьми:

Всеньке літо прогуляють,
Взимку хліба позичають.

ЛІТАКИ

Віра тягне по травиці
Розмальований візок;
Рве на межах полуниці,
Рве волошки у пшениці
Для улюблених ляльок.

Раптом гуркоти моторів
З-за діброви, з-за ріки!
То летять, гуркочуть громом
У погожу, ранню пору
Злі, ворожі літаки.

Віра кинулась до хати, —
Хата вся в огні, в чаду.
Стала матінки шукати.
Попіл... глина... дим крилатий...
„Де ж Ви, мамо? .. Не знайду.”

1943.

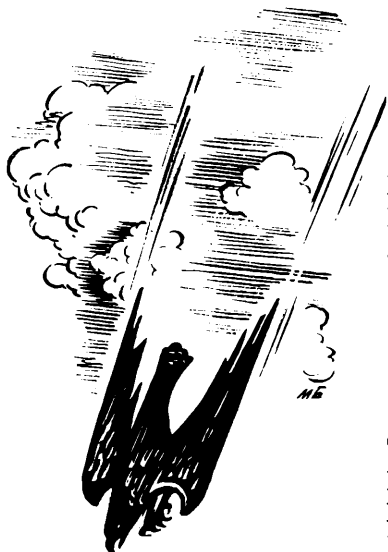
С И Н И Ц Я

К а з к а

Синиченька мала
В однім садку жила.
Співала: „Цілі-цілі
Гуляйте, діти милі!”
Дівчата залюбки
Збирали квітоньки.
Зробили з оксамиту
Хатину, мохом криту;
Дістали рушники,
Уставили шибки,
Гарненько побілили
І пухом застелили.

Зліпили димарець,
Поставили стілець,
Покликали синицю
В новісіньку світлицю:
„Синиченько, живи,
Комариків лови!”
Синиця стала жити
В хатині, шовком шитій.
Жилось привітно їй
У хаточці малій.
Вона в ній ночувала,
А вдень в садку співала.

Ганяла стрибалюх, *)
Комариків і мух.
Та сіла раз, нівроку,
На яблуню високу
Й заснула у садку
В приємнім холодку.
Де взявся — шасть з осики! —
Рудий, презлий шуліка.
Повз яблуню шугнув
І голову пригнув;
На пташку втупив очі,
Живою з'їсти хоче.

Крізь хащі пишних віт
Він кулею летить,
Розводить кігті хижі
На дух живої їжі.
Та діти крик зняли
І палиці взяли,
Шпурнули в хижу птицю,
Рятуючи синицю.
Уражений у бік,
Шуліка геть утік.
Поранена синиця
Упала на травичю.

*) Стрибальюха або стрібка трав'яна — інакше трав'яна блоха.

Їй гоїли крило,
Аж поки зажило.
А потім заспівала,
І вдень вже більш не спала.
Любили всі в садку
Синиченьку прудку.
Коли ж у хуртовину
Засипав сніг хатину,
Синиченька мала
Під стріхою жила
І мріяла про літо,
Про хатку, сонце й квіти.

А навесні дзвенів
Її веселий спів:
„Виходьте, цілі-цілі,
На сонце, діти милі!
З бугрів шумлять струмки
В долини, у річки.”
І діти вийшли з хати
З весною всіх вітати;
Щебечуть, гомонять
І йдуть, веселі, в ряд
З піснями і з привітом
Назустріч сонцю й квітам!

ЗАГАДКИ

ЯКИЙ ЦЕ КРАЙ?

Ми родились у долині,
У білесенькій хатині,
Коло вишень і калини.

За хатиною садок
І зелений моріжок,
Там багато є квіток.

Під бугром ставочок сяє,
Різна рибонька гуляє,
Качка з дітьми пропливає.

Як же зветься гарний Край,
Де за ставом степ і гай
Пишно квітнуть, наче рай?

ХОДИТЬ БЕЗ ДОРІГ

Воно життя дає землі,
Де пройде — там квітки й пісні.
Настане вечір — зникне в млі,
А вранці знов горить в огні.

Буває стиле і гаряче,
Простує тихо й без доріг;
Його усі частенько бачать,
А взяти ще ніхто не міг.

БАРВИСТИЙ ШЛЯХ

Шлях барвистий після громобою
Через небо ліг дугою.
Він цвіте лише одну часину,
Доки хмари з неба злинуть.

ВСЕ ЖИТТЯ ЛЕТИТЬ

Хоч все життя летить, —
Не зрушиться й на мить.
Він сам не їсть, не п'є,
А людям хліб дає.

ДОВГА БЕЗ КІНЦЯ

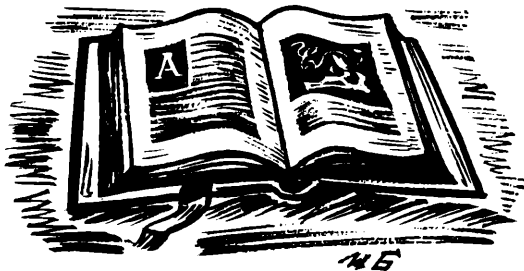
Вузенька, довга без кінця.
Що більш її ногами б'ють,
Возами й кіньми додають, —
Стає все кращою з лиця.

КОЛЮЧИЙ І ПОВЗАЄ

Весь колючий і повзає;
Очки чорні, ніжки босі.
Він людини не кусає,
І в руках його не носять.

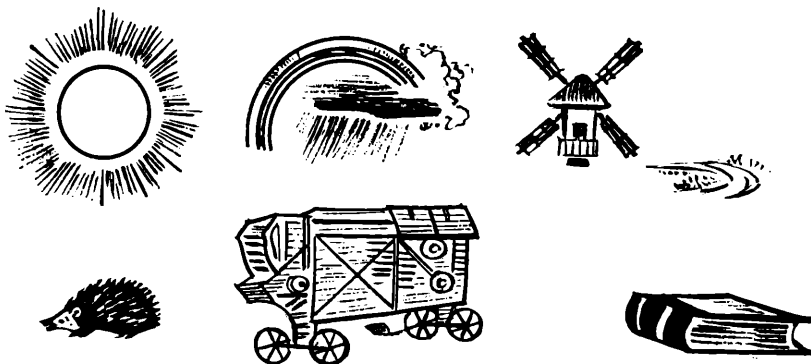
ЩО БЕЗ ЯЗИКА ГОВОРИТЬ?

Вона всього людей навчає,
Сама ж і языка не має.
Заставить плакати й сміятись,
В науках і в красі кохатись,
Тим часом, як сама
Без серця і німа.

ЇСТЬ І НЕ З'ІДАЄ

Їсть і викидає зерна цілі.
Людоньки ж усі із того раді,
Що взимі не сумно буде в хаті —
Їх розвеселять лебідки білі.

ВІДГАДКИ ЗАГАДОК

Який це Край? Україна.
Ходить без доріг Сонце.
Барвистий шлях Райдуга, веселка.
Все життя летить Вітряк.
Довга без кінця Дорога.
Колючий і повзає Їжак.
Що без язика говорить? ... Книга.
Їсть і не з'їдає Молотарка і хліб.

А В Т О Р „П Р О Л І С К І В”

Автор цього збірничка „Проліски” — відомий український поет Никифор Панасович Щербина. Народився він 9 лютого 1900 року в станиці Старо-Корсунській, Катеринодарського відділу, на Кубані, в сім’ї кубанського козака-хлібороба. Станиця розташована на правому високому березі ріки Кубані. Праворуч від Кубані — безкрай степ із садочками та куреннями, в далечині зрідка майорять високі стародавні могили. Ліворуч, за Кубанню, видно низовини, зарослі віковичними лісами, а далі мальовничі пасма Кавказьких зелених гір з білосніжними верхів’ями Ельбруса. Коли літньою порою вечірнє сонце своїм промінням освітлює далекі снігові вершки, то вони займаються ніжним рожевим блиском, повитим легким і прозорим димочком ясної блакиті... Вся станиця тонула в зелених садах, барвистих квітниках, а над цим зеленим морем височіли стрункі ряди білих акацій. Вже з ранніх дитячих років Никифор з великим захопленням милувався цією величною красою рідної природи. Ця краса полонила його серце, сповнювала його душу тихою радістю і щастям. Ця краса викликала молитовні настрої і почуття, що їх пізніш Никифор Панасович висловив у своїх прегарних музичних віршах.

Початкову і середню освіту Никифор Щербина здобув у рідній станиці. Там теж оформилась його національна свідомість. Будучи учнем вищепочаткової школи, брав участь у праці тамтешньої „Просвіти” і в українському драматичному гуртку, з успіхом граючи на сцені в ролях з різними амплуа.

З 1920 року, коли на Кубані укріпилася советська влада, вищепочаткову школу та чотириклясову мішану гімназію, відкриту тільки після падіння царату, в 1917 році, і в якій учився Никифор, було об’єднано й перейменовано на дев’ятирічну школу II ступеня. При станичній Народній Книгозбірні, що раніш належала „Просвіті”, національно свідомі кубанці, здебільшого молодь, зокрема учні, які раніш були просвітянами, в 1920 році створили Українське Літературне Товариство (УЛТ). Незабаром ултівці заснували літературно-етнографічний місячник „Зоря”. Н. Щербина брав якнай-

жвавішу участь у виданні того журналу. Як секретар редакції він розшукував і редагував матеріали до нього (1920-1923).

Коли Никифорові Щербині минуло 22 роки, він вступив до Кубанського педагогічного інституту, в Катеринодарі, а через рік перевівся до Київського інституту народної освіти (К. ІНО). Там йому довелося дуже бідувати: скрутно було з харчами, з одягом, ніде було жити; доводилося ночувати у холодному неопалюваному приміщенні Ярмаркому, на Подолі, спати на брудній підлозі покотом разом з багатьма студентами; доводилося зазнавати і голоду, і холоду. Щоб заробити якусь копійку на шматок черствого хліба, доводилося тяжко працювати: розвантажувати сплави на Дніпрі, чистити вулиці та покрівлі будинків од снігу. Такі тяжкі умовини призвели до того, що Никифор Панасович утратив здоров'я і змушений був покинути навчання та на початку 1926 року вернутися до рідної станиці. Життя і праця в літній час у степу вернули здоров'я юнакові. У ті ж роки Никифор Щербина став відомим поетом. Його вірші вже були надруковані в багатьох журналах: „Глобус”, „Червоний Шлях”, „Життя й Революція”, „Всесвіт”, у збірнику „Гольфштрот”. Критика прихильно зустріла його поезії. Найбільший поет того часу Павло Тичина, який редагував відділ поезії в журналах: „Червоний Шлях” і „Вапліте”, одержавши від Н. Щербини добірку поезій, адресованих до „Червоного Шляху”, просив у листі, в кінці 1926 року, дозволу надрукувати їх у новому журналі „Вапліте” і дав похвальну оцінку його поезіям. Тичина писав Н. Щербині: „Щирі й прегарні Ваші поезії. У них добрість якась і ніжність”. Їх було надруковано у двох числах „Вапліте”.

Відомі українські письменники кликали Никифора Щербину до тодішньої столиці України — до Харкова. Уліті 1927 року Щербина переїхав до Харкова і там цілком поринув у літературне життя. У 1929 році була надрукована його перша збірка поезій „Ранок”, а в 1930 році друга збірка — „Гомін Буднів”. Безпартійні критики цілком прихильно поставились до цих поезій, але представники офіційної, партійної критики гостро напали на поета: їм не подобалося, що поет не вихваляв совєтської влади, а писав тільки про природу та про свої особисті настрої.

У перші роки життя в Харкові Н. Щербина надрукував свої поезії, крім у згаданих вище, теж у журналах: „Гарт”, „Червоний Клич”, „Нова Громада”, „Молодняк” і „Літературний Ярмарок”.

Після вимушеної невдачі на літературній ниві поет Н. Щербина, боячись переслідування чи арешту, покинув постійну працю літературного обробника та мовно-літературного редактора-стиліста в журналі „Робселькор”, переїхав до Криму і влаштувався звичайним робітником садівництва в Алупці. Згодом, вернувшись до Харкова, продовжує незакінчену в Києві вищу освіту, ставши студентом Харківського державного університету (ХДУ). Будучи студентом 4-го курсу університету, одночасно працював молодшим науковим працівником мистецтвознавчого відділу Інституту ім. Т. Г. Шевченка.

Уліті 1936 року він закінчив університет, захистивши дипломну працю і здобувши фах із всесвітнього письменства, діставши право викладати всесвітнє письменство в педагогічних технікумах і інших подібних навчальних закладах та бути науковим працівником.

У 1933 році, коли на Україні був великий голод, тоді на далекій півночі Сибіру, в Котласі, помер батько поета, зісланий туди за те, що не вступив до колгоспу; а на другий рік, виснажена голодом і тяжкою роботою, померла на Кубані його мати.

У ті роки довелося відійти від участі в літературному житті багатьом українським письменникам, на той час вже відійшов од нього і Никифор Щербина. Офіційна советська критика назвала його „націоналістом”, обвинуватила в „естетизмі”, „інтелігентщині”, „інтимній ліриці” та в „етнографізмі”. Після видання збірок поезій „Ранок” і „Гомін Буднів” та розкритикування їх марксистськими критиками, Щербининих нових творів не друкували ніякі видавництва, часописи, журнали протягом цілих десятиох років. У 1936 році Никифора Щербину виключили з спілки письменників. Аж до 1941 року тривав період заборони друкувати і період примусового мовчання. Але поет і в той страхітливий час не кидав літературної творчості; у вільний час він продовжував писати поезії, хоч їх і ніде було друкувати. Так, у 1938 році Н. Щербина подав на розгляд до ДВУ (Державного Видав-

ництва України) свою нову, третю, збірку поезій, але її відмовились надрукувати, відповівши авторові, що „у збірці немає творів на советські та советсько-патріотичні теми”.

Деякий час Н. Щербина був учителем української мови та літератури в старших класах середньої школи в Харкові й викладачем світового письменства в Харківському педагогічному технікумі. Та й цієї праці його позбавили в роки посиленого переслідування, звільнення з праці й виварювання українського вчительства (1936 - 1939).

Свої поезії й переклади з інших мов поет Щербина знов почав друкувати по відбутті „ідеологічної кари”, в 1941 році, вже тоді, як минув десятирічний строк заборони друкувати. Свою нову творчу працю він почав у щоденному часописі „Соціалістична Харківщина”, потім у „Літературному журналі”, в Харкові. Тоді ж, а саме в перший період війни, надрукував свою поезію „Україна” в Києві, на сторінках щоденного часопису, головна ідея якої полягала в тому, що на протязі всієї історії багато ворогів розбилось об Україну й зникло, і в цій останній тяжкій боротьбі Україна не згине. У тому ж вірші автор прорік самогубство Гітлера.

Під час війни, в середині літа 1942 року, Никифор Щербина вернувся до Харкова, прийшовши пішки з Луганська. Після того він друкував свої твори в часописах: „Нова Україна”, „Нова Доба”, „Львівські Вісті”, „Краківські Вісті” та в інших, а також у журналі „Золотий Перстень”. А як скінчилась війна, Щербина у вільних умовах писав і друкував свої поезії в українських еміграційних журналах та часописах: „Сьогодні”, „Наше Життя”, „Час”. Крім того, в 1946 році був редактором дитячого журналу „Новак”, у Авгсбурзі, в Баварії, де вміщував свої твори для дітей.

Переїхавши до Сполучених Штатів Америки, продовжує літературну діяльність, друкує свої твори в часописі „Український Голос” (Канада), в тижневику „Свобода”, в журналах: „Пороги”, „Овид”, в Аргентині; „Нові Дні”, „Самостійна Україна”, „Київ”, у збірнику „Слово”.

**

Першого вірша Н. Щербина написав під впливом бурхливих подій Визвольної Революції, коли впала царська Росія і коли Україна відродилася до вільного незалежного життя. Від 1917 до 1926 року, в перший період своєї літературної

творчости, Щербина намагався опанувати віршову техніку: писав вірші різноманітної будови. Особливу увагу поет звертав на музичність віршу. В другий період своєї літературної творчости, в 1926-1930 рр., поет Щербина писав ліричні поезії, що були надруковані в двох збірках: „Ранок”, 1929, і „Гомін Буднів”, 1930. Як було сказано вище, обидві ці збірки зазнали гострого засудження з боку офіційних партійних критиків. Вони не могли простити Щербині того, що він не вихваляв у своїх віршах тодішньої советської дійсности. Н. Щербина бачив навколо неправду і злидні, і не міг бути байдужим до рідного краю, поневоленого російськими комуністами. Протисовєтські настрої поета виразно відчувалися в окремих його поезіях. В одному з своїх віршів Щербина так характеризував советську дійсність:

.....

І злидні, і стогони ті ж.
Під злотнім бриликом неба
не стало мені золотіш.

(„Вапліте”)

Від непривабливої советської дійсности поет тікав у природу, і в красі рідних степів шукав собі розради:

Ой зозуле, не плач у печалі,
про свою про недолю забудь!..
Ці лани колоскові й гречані
в кожному зернятку радість несуть...

Поет ненавидить „холодні, бездушні мотори” опанованого комуністами міста. Його вабить до себе рідний степ:

Мій степ, квітуван синьозорий,
мов брат, зустрічає мене.

(„Ранок.” ДВУ, 1929)

Тікаючи від задушливої атмосфери жорстокого міста, поет рветься до широких просторів вільного степу і хоче злитися з чистотою його рослинного і пташиного царства:

Піду із станиці з косою,
де жито і бджоли в меду.

Ракша, трясогузка і соя
на плечі, як сестри, впадуть.

(„Ранок”)

Н. Щербина оспівує красу рідних степів. Його вірші перейняті пахощами м'яти, чебрецю, терпкого полиню і пахучого розмаю. В його поезіях чути дивну музику степу, гаїв, гомін станиць: щебетання жайворонків, кукукання зозулі, хававкання перепелів, шепіт пшениць „сизошумих”, „дрохів і качок бадьорі крики”, „стук сокир і гелгання гусей”, і „плач сопілки” пастуха, і шелест сухого очерету кубанських долин-плавень. Вірші Щербини повні яскравих фарб, ними він майстерно малює багату і барvistу красу буйних степів і надкубанських лісів та гаїв. Сині волошки, золоті колоски, полум'яні маки, сизі плахти лук, кучерявий ряст, „мідне листя з позолочених кленів”, „срібносині тихі дні, жовті зорі на блакиті”, чорнобривці, червоні троянди, і над усім „глибока синява” небес, а на небі „перстеньочок золотий” ясного українського сонця — такий яскравий образ рідного краю малює Щербина. Природа і людські почуття нерозривно зв'язані, всі явища природи одухотворені. Колосся цілує землю „довгим усом”, волошка сміхом вітає колосочки, сонечка Божі заціловують осотяні солодкі вуста, лани колоскові радість несуть, — такими людськими почуттями радости і щастя наділена природа в поезії Н. Щербини.

І коли бездушним партійним критикам така поезія була чужа і ворожа, то зате вона близька і рідна кожній людині з щирим серцем і ясною душею. Українські поети: Свідзінський, Мисик, Сосюра любили вірші Никифора Щербини за їх соняшний тон і барвисті образи. Тодішній Тичина, у кого ще була душа „Соняшних клярнетів”, теж глибоко відчував красу віршів Н. Щербини, і не тільки зовнішню красу, а головню внутрішню красу їх. Саме цю внутрішню красу поезій Н. Щербини мав на увазі Тичина, коли писав до нього вже згадані вище рядки: „Щирі й прегарні Ваші поезії. У них добрість якась і ніжність”. Одна кубанська вчителька так писала авторові про свої вражіння від його поезії: „Я перечитала Ваші поезії кілька разів. Їх можна читати без кінця. Вони яскраві і ллються, мов пісня... Слова, як метелики, пурхають. Читаючи ці поезії, забуваєш про все...” Артистка і поетка писала Н. Щербині, що його збірка „Ра-

нок” справила на неї незабутнє вражіння: „Повіяло степом на мене. Ясніє прозора блакить. Гаряче, срібне сонце приємно палить, а пшениця квітує. Дихає степ теплом і запашним зіллям... Ваша поезія, як мережка барвіста, мерехтить в уяві й надає того приємного переживання, коли слухаєш музику і вдихаєш пахощі степових квітів...”

Критик М. Степняк підкреслив, у журналі „Червоний Шлях” ч. 9 (88), за вересень 1930 р., що поезія Н. Щербини відзначається „нестримною силою образотворчості, стихійним буянням образного мислення.” Щербина дивиться на природу, каже М. Степняк, „не крізь перечитані книжки, а власними, пильними очима”.

З останніх Щербининих творів, написаних на еміграції, треба відзначити сонети: „Кубань”, „Живуща сила” та ін.

**

На еміграції Никифор Щербина написав багато віршів для дітей.

Його вірші, об’єднані в збірці під назвою „П р о л і с к и”, написані в роки 1942 - 1960. Тут є вірші, в яких поет описує красу весни: „Проліски”, „Беривіз”, „На волю”. У вірші „Літо” описано красу літньої пори. Ось вірші, присвячені змалюванню картин осени: „Павучки”, „Осінь”. До найкращих поезій належать такі, як „Узимку”, „Сніжинки”, „Ялинонька”, „Зайчик”, „Пташки”. У них автор не тільки дає гарні описи зимової природи, а й пише про діточок, які питають мами, куди відлітають пташки на зиму. Тут дітки знайдуть гарні віршики про зайчика-стрибайчика, що бігає по пухкому срібному сніжку. Є в цьому збірничку і гарна баська про білочку та про гаву. Вона повчає діточок, що треба робити т а к, як робить білочка, а не так, як гаву. Хто працює, трудиться, той і має все потрібне, а хто такий ледачий, як та гаву, той ніколи нічого не має, живе у злиднях та в біді. Гарна тут і казочка „Синиця”. Ця казка навчає діток бути обережними. В кінці книжки вміщено цікаві загадки. Першу загадку відгадає кожна дитина, якій мама розповідала про Україну. Всі вісім загадок написані віршами, і тому їх легко вивчити напам’ять.

Усі вірші для дітей написані такою гарною чистою українською мовою, так просто і ясно, що їх відразу дуже легко запам’ятати. Ці віршики звучать, як музика, як пісня. Такі

віршики, як „Узимку”, „На волю”, „Проліски”, „Беривіз”, стануть улюбленими дитячими пісеньками. А вірші: „Ялинонька” та „Сніжинки” — це безперечно найкращі танкові пісеньки. Вивчивши слова цих віршиків, дітки, взявши-ся за руки, будуть танцювати навколо ялинки і приспівувати:

Ялинонька, ялинонька
Цукорками рясна.
Як зіронька, як зіронька,
Блискуча та ясна.

Інший, дуже швидкий, таночок танцюватимуть дітки, приспівуючи таку гарну і веселу пісеньку:

Ми сніжинки, порошок
Ми легкі,
Ми літаєм і кружляєм
Круг ялинки
І горбків.

Деякі вірші для дітей добре деклямувати під музику, наприклад, „Осінь”, „До школи”.

Вся збірка „Проліски” належить до найкращих книжок для старших дошкільників, а також і для школярів молодших клас народної школи. Добірна мова, легкість і музичність вірша, яскраві образи та властива Щербині щирість і ніжність характеризують поезії збірничка „Проліски”. Ці поезії відтворюють чари рідної української природи, виховують у дитині почуття любови до України, до рідної мови, розвивають естетичні смаки і шляхетні гуманні почуття. Все це забезпечує повний успіх „Пролісків” серед юних читачів.

А коли дітки запитують своїх батьків про автора цих гарних музичних віршів, то нехай тоді батьки, прочитавши цю післямову, розкажуть своїм діткам про поета з широких кубанських степів, який живе тепер в Америці, а серцем, душею своєю витає на берегах рідної Кубані.

Петро Одарченко

З М І С Т

	Стор.
Проліски 	7
Беривіз	8
На волю 	9
Соловейко	10
Літо	11
Метелик ...	13
Пісня новаків 	14
Маля ...	15
Краю рідний! 	16
До школи	17
Осінь 	18
Павучки 	20
Зайчик 	21
Пташки ...	22
Сніжинки 	23
Ялинонька 	27
Узимку 	28
Білка 	29
Літаки 	30
Синиця ...	31
Загадки 	34
Відгадки загадок 	37
Петро Одарченко: Автор „Пролісків”	38

Малюнок до байки „Білка”
мистця *Мирослава Григорієва*
взято з журналу „Новак” ч. 2, 1946 р.

Д о ч и т а ч і в

Озви про книжку „Проліски”
надсилати на поштову
адресу автора:

NYKYFOR SHCHERBYNA

P. O. Box 249, Cathedral,
New York, N. Y. 10025,
U. S. A.

Printed by M. Sindikeli,
G. A. Press, 114 St. Marks Place,
New York, N. Y. 10009.

